Cumhuriyet ve İzmir Yolunda Bir Ömür:

YAŞAR AKSOY

Armağanı

Hazırlayanlar
Prof. Dr. Nahide ŞİMŞİR
Doç. Dr. Gül ÇAKIR

POST

Yayın No: 438
Araştırma-İnceleme: 247

Cumhuriyet ve İzmir Yolunda Bir Ömür:
YAŞAR AKSOY ARMAĞANI

Hazırlayanlar
Prof. Dr Nahide Şimşir • Doç. Dr. Gül Çakır

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 46893

Genel Yayın Yönetmeni
Hayri Ataş

Kapak Tasarım
Yunus Karaaslan

Sayfa Tasarım
Bilal Şenel

1. Baskı: İstanbul - Nisan 2026

ISBN
978-625-8708-23-3

Baskı - Cilt
Sayfa Basım Sanayi Ticaret Limited Şirketi
Sertifika No: 77079

© 2026, Prof. Dr. Nahide Şimşir • Doç. Dr. Gül Çakır
© 2026, Bu kitabın tüm yayın hakları Post Yayın Dağıtım'a aittir.
Yazarın ve yayınevinin yazılı izni olmadan hiçbir şekilde
kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.

POST YAYINEVİ

•

Post Yayın Dağıtım
Alemdar Mah. Ticarethane Sok. Tevfik Kuşoğlu İş Hanı No: 11/310
Sultanahmet-Fatih / İSTANBUL Tel. (0212)512 70 20
Post Yayınevi, Post Yayın Dağıtım'ın yayın markasıdır.
www.postkitap.com
e-posta: info@postkitap.com

BASINDAKİ BİLGİLER IŞIĞINDA: BESİM ÖMER AKALIN BİYOGRAFİSİ'ne KATKI

Ahmet YILMAZ

email : yilmaz.ahmet@deu.edu.tr
orcid : 0000-0002-6673-7844

Giriş

Besim Ömer Akalın, Osmanlı İmparatorluğu'nun son ve Türkiye Cumhuriyeti'nin erken döneminde yaşamını sürmüş; Türk tıbbının gelişimi ve modernleşmesi için büyük çaba göstermiş bir tıp insanıdır. Onun hakkında çeşitli biyografik çalışmalar yapılmış olmasına rağmen yaşamı henüz kapsamlı ve tatmin edici bir bütünlük içinde ele alınamamıştır. Bu çalışmada onun vefatının ardından birçok gazetede farklı anlatılarla yer alan bilgiler ele alınarak biyografik bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır.

Besim Ömer Akalın'ın öz yaşamına dair bilgilere, vefatını haber veren gazete haberlerinde ve hakkında kaleme alınan anı yazılarında belirli bir bütünlüğe sahip olmadan yer verilmiştir. Dolayısıyla bu metinler Besim Ömer Akalın'ın yaşamını neden-sonuç ilişkisi içinde irdeleyen bir anlatı oluşturmaktan uzaktır. Öz yaşamına dair bilgiler daha çok tarih ve olayların art arda sıralandığı, yorumdan ve değerlendirmeden yoksun kronolojik bir döküm ya da ansiklopedik bir özet niteliğindedir. Bu kısa biyografilerin kaynağının da milletvekillerinin göreve başlarken meclis sicili için bizzat doldurdukları resmi özgeçmiş formu olan "*TBMM Üyeleri Tercüme-i Hâl Varakası*" olduğu anlaşılmaktadır. Besim Ömer Akalın'ın Tercüme-i Hal'i 22 Şubat 1935 tarihinde kendisi tarafından doldurulmuş ve kariyerine dair temel verileri kendi ifadeleriyle şahsen kayıt altına almıştır. Daha sonra bu bilgiler Türk Hekimler Dostluk ve Yardım Cemiyeti'nin 13 Mayıs 1939 günü Tokatlıyan salonunda düzenlediği jübile için bastırılan hatıra kitabında, ancak bu sefer üçüncü şahıs anlatımıyla ve Tercüme-i Hâl'de yer alan bazı bilgileri içermeksizin, yer almaktadır. Bazı yazarlar gazetelerde kaleme aldıkları Besim Ömer Akalın'ı anma yazılarında onun hayatına dair bilgiler vermektedirler ve bu bilgiler tarihsel olarak Tercüme-i Hal Varakası ile uyumlu olsa da genel olarak anı niteliğindedir. Besim Ömer Akalın bu hatıra yazılarında çoğunlukla "*General Besim Ömer*", "*Profesör Besim Ömer*", "*Doktor Besim Ömer*" ya da "*Besim Ömer Paşa*" olarak anılmaktadır.

Besim Ömer Paşa'nın Yaşamı

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat dönemi modernleşmesinin merkezi olan başkent İstanbul'da, 1862 (Rumi 1278) yılında dünyaya gelen Besim Ömer Paşa,[1] varlıklı ve köklü bir bürokrat ailenin ferdidir. Bu nedenle yaşamı boyunca hiçbir zaman geçim sıkıntısı çekmemiştir. Nardalı Ömer Şevki Paşa ile Yaşar Paşa'nın kızı olan Afife Hanım'ın[2] dört oğlundan biri olarak dünyaya gelen Besim Ömer Paşa,[3] babasının siyasi kariyerinin etkisinde kalan bir çocukluk geçirmiştir. Zira babası Nardalı Ömer Şevki Paşa, II. Abdülhamit'in 1876'da açtığı ilk Meclis-i Mebusan'da mebus olarak bulunmuş, ancak daha sonra Kastamonu'ya sürülmüştü. Burada başladığı sürgün hayatının devamında Sinop Mutasarrıfı olarak atanan Ömer Şevki Paşa, hayata gözlerini yine burada yumdu.[4]

Besim Ömer Paşa, eğitim hayatına devrin geleneklerine uygun bir şekilde aile ocağında başladı. Boynuna asılan Kuran-ı Kerim'in bir cüz'ünü içeren bir kese ile Süleymaniye'deki Kaptanpaşa İbtidai Mektebi'ne gitti önce. Ancak eğitim yolculuğu, dayısı ile gittiği Kosova'da farklı bir seyir izledi. İlk tahsilini buradaki Kosova Mülkiye Rüşdiyesi'nde sürdüren Besim Ömer Paşa,[5] daha sonra İstanbul'a döndü. Burada, Osmanlı modernleşmesinin eğitim alanındaki en önemli kurumlarından biri olan Gülhane Askerî Rüştiyesi'ne kaydoldu ve modern eğitimle tanıştığı bu okuldan, 4 Ağustos 1295'te 1000 diploma numarası ile mezun olarak temel eğitimini tamamladı.[6]

1870'lerin sonu ve 1880'lerin başında, Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılı anlamda tıp eğitiminin ve pozitivist düşüncenin en etkili olduğu eğitim kurumu olarak kabul edilen Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'ye (Askerî Tıbbiye) girmesi, kariyerinin dönüm noktası oldu. Kuleli Askerî Tıbbiye İdadisi'ndeki hazırlık evresini başarıyla geçtikten sonra, dönemin en ileri bilimsel metotlarının tatbik edildiği bu kurumdan 25 Mayıs 1885 (Rumi 1301) tarihinde, 1001 diploma numarasıyla[7] mezun olarak tıp doktoru unvanını aldı.[8]

1 Tan gazetesi bu tarihi 1861 olarak vermektedir: *Tan*, 20 Mart 1940, 6.

2 "Tercüme-i Hâl Varakası", 22 Şubat 1935, Besim Ömer Akalın (Bilecik) Sicil Dosyası, TBMM Arşivi, 1.

3 Nusret Safa Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", *Son Posta*, 20 Mart 1940, 11; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

4 *Tan*, 20 Mart 1940, 6.

5 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2. Diğer gazetelerde Besim Ömer Paşa'nın Kosova'da Mülkiye Rüştiyesi'ne gittiği bilgisi yer alırken Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan, Kosova'da Askeri Rüştiye'ye gittiğini ifade eder; Kâzım İsmail Gürkan, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", *Yeni Sabah*, 20 Mart 1940, 3.

6 "Tercüme-i Hâl Varakası", 1; Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; Gürkan, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", 3; *Tan*, 20 Mart 1940, 6; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

7 "Tercüme-i Hâl Varakası", 1.

8 *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.

Kuleli Askerî Tıbbiye İdadisi'nden mezun olmasının hemen ardından, 1885 (Rumi 1301) yılında tıp öğrencilerinin klinik tecrübe kazandıkları en önemli uygulama merkezi olan Haydarpaşa Tatbikat Hastanesi'nde "*tabip yüzbaşı*" rütbesiyle meslek hayatına adım attı.[9] Akademik kariyere olan ilgisi neticesinde, Mekteb-i Tıbbiye'nin öğretim kadrosuna dahil olmak üzere açılan sınavı kazanarak 26 Birinciteşrin 1301'de[10] "*Kibale Fenni*" (Doğum Bilimi) muallim muavinliğine seçildi.[11] Ancak akademik çalışmaları, Yunan sınırındaki askeri hareketlilik nedeniyle Serfice Hastanesi'ne tayin edilmesiyle yarım kaldı. Besim Ömer, burada görev yaptığı sırada ağır bir şekilde tifo hastalığına yakalanarak ölümden döndü.[12]

Osmanlı İmparatorluğu'nun yetenekli hekimleri Batı tıbbındaki gelişmeleri yerinde incelemeleri amacıyla Avrupa'ya gönderme politikası, Besim Ömer Paşa'nın kariyeri açısından oldukça önemli ve onun ufkunu genişleten bir fırsat oldu. Bu vizyon çerçevesinde, muallim muavini olarak,[13] 1885 yılının Eylül ayında (1 Eylül 1303) Paris'e gönderildi.[14] Paris'teki bu eğitim sürecinde, aynı dönemde cerrahlık ihtisası yapmakta olan Cemil Topuzlu ile de yolları kesişti. İleride Türk tıbbının iki önemli ismi olacak olan bu gençlerin, öğrencilik yıllarında başlayan dostlukları ve mesleki dayanışmaları ömür boyu sürdü.[15] Paris Tıp Fakültesi'nde, Pinard gibi dünyaca ünlü hocaların bulunduğu bilimsel atmosferde çalışma fırsatı bularak;[16] doğum ve çocuk bakımı (püerikültür) alanlarında uzmanlaştı ve böylece Osmanlı tıbbına yeni bir vizyon kazandırmayı hedefledi.[17] Bu dönemde "*Tütün ve Tütünün Mazarratları*" adında bir eser yazarak, tütün ve tütün mamüllerinin kullanımının verdiği zararlara dikkati çekti.[18] 1887 senesinde, kadın sağlığı ve doğum konularını ele aldığı için dönemin muhafazakâr kabullerine aykırı sayılabilecek *Sıhhatnümâ-yı Etfal* ve *Sıhhatnümâ-yı İzdivaç* adlı eserleri yayınlama cesareti gösterdi.[19]

9 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; Gürkan, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", 3.

10 "Tercüme-i Hâl Varakası", 1.

11 *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

12 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.

13 "Tercüme-i Hâl Varakası", 1.

14 *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

15 *Akşam*, 20 Mart 1940, 10.

16 Gürkan, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", 3; Besim Ömer Paşa, son eseri olan "Türk Çocuğunu Nasıl Yaşatmalı" adlı kitabın ilk cildinde, Fransız doğum bilimci Adolphe Pinard'tan "hocam Profesör Dr. Pinard" diye bahsetmektedir. Bkz: Besim Ömer Akalın, *Türk Çocuğunu Nasıl Yaşatmalı 1: Nüfus Siyasetinde Çocuk*, İstanbul: Ahmet İhsan Basımevi ltd., 1938, 49.

17 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.

18 *Tan*, 20 Mart 1940, 6.

19 Şevket Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", *Akşam*, 21 Mart 1940, 5.

Paris'teki eğitimine devam ettiği sırada, 1888 (Rumi 18 Kanunuevvel 1304) tarihinde İstanbul'daki "*Kibale Fenni*" hocasının vefat etmesi üzerine, Osmanlı'da modern doğum hekimliğinin kurumsallaşmasında kritik bir makam olan Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin "*Kibale Fenni Muallimliği*" (Doğum Kürsüsü) görevine atandı.[20] Bu atama, geleneksel yöntemlerle yürütülen ebelik hizmetlerinden, bilimsel temellere dayalı modern ve bilimsel obstetrik yöntemlere geçişin akademik altyapısını kurma imkânını ona sağladı[21] Buradan kazandığı deneyimle derhal modern bir viladethâne kurmak için çalışmalara başladı. Fakat resmi kanallardan gerekli izinleri alamayınca Gülhane'de surların hemen yanında bulunan küçük bir binada gizlice bir doğumevi açtı.[22] Toplumun tepki göstermesine rağmen Gülhane'de açtığı bu ilk vilâdethânede bilimsel yöntemlerin uygulanmasında öncülük etti.[23]

1891 senesinin yaz aylarında Paris'e gitti ve burada Servet-i Fünun'un kurucusu Ahmed İhsan ile görüştü. Servet-i Fünun'da yer alacak olan tıp ve sağlık alanındaki yazılarını da 1891 (Rumi 1 İkinciteşrin 1307) yılında Paris'teki ihtisasını tamamlayıp İstanbul'a dönüşünün ardından kaleme almaya başladı.[24] Bu sıralarda henüz yirmi dört[25] yaşında olan Besim Ömer Paşa,[26] Tıbbiye Mektebi'ndeki kürsüsünün başına geçerek reform niteliğindeki çalışmalarına girişti. Temel hedefi, o güne kadar usta-çırak ilişkisiyle ve çoğu zaman denetimsiz yürütülen doğum yardımı hizmetini çağdaşlaştırarak tıbbi bir disiplin haline getirmekti. Nitekim uluslararası arenada da varlık göstermeye başlamıştı ve 1892 (Rumi 18 Ağustos 1308) yılında Brüksel'de toplanan Vilade Fenni ve Kadın Hastalıkları Kongresi'ne Osmanlı hükümetini temsilen gönderildi.[27] Bu kongrede, Prof. Dr. Luteaud'dan[28] tercüme ettiği "*Emrazı Nisa*" adlı eseriyle (13 Birinciteşrin 1308) ödüle layık görülmesi, Batılı meslektaşları nezdinde de itibar kazanmasını sağladı.[29]

Kadın sağlığı hizmetlerinin kurumsallaşması adına bir diğer önemli adımı da 1895 (Rumi 6 Nisan 1311) tarihinde "*Ebeler Muallimliği*" hocasının vefatı

20 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 1.

21 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

22 *Tan*, 20 Mart 1940, 6; *Yeni Sabah*, 20 Mart 1940, 3.

23 Suat Derviş, "Düşündüğüm Gibi: Profesör Besim Ömer Akalın'ın Ölümü", *Haber (Akşam Postası)*, 21 Mart 1940, 3.

24 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.

25 *Cumhuriyet*, 22 Mart 1940, s.3

26 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 1; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

27 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 1.

28 *Türk Hekimleri Jübilesi*, Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti, Kader Basımevi, 1939, 10.

29 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.

üzerine bu görevi de üstlenmesi oldu.[30] Bu görevle birlikte, "*Viladethane*" (Doğum Evi) bünyesinde sistemli bir eğitim programı başlattı. Böylece eğitimsiz ebelerin yerini, diplomalı ve tıbbi bilgiye sahip sağlık personelinin alması için büyük bir mücadele verdi. Buradaki çabalarıyla kadın doğum meselesinde kadın yaşamını tehlikeye sokan taassubu kırmak için emek harcadı. Bilgili ve donanımlı bir hekimin anne ve çocuk sağlığı için zorunlu olduğunu gösterdi.[31] Uzun yıllar yardımcılığını yapan Prof. Dr. Kenan Tevfik, bu sürecin zorluğunu anlatırken; Besim Ömer Paşa'nın, okuma yazma dahi bilmeyen kadınları binbir güçlükle eğiterek meslek sahibi yaptığını ve bu sayede mesleğin doğrudan banisi (kurucusu) olduğunu vurgulamaktadır.[32]

Teorik bilgilerin pratikle birleştiği nokta ise 1897 (Rumi 1313) yılında atandığı "*Seririyatı Viladîye*" (Doğum Kliniği) Muallimliği oldu.[33] Bu sayede tıp öğrencileri, doğum vakalarını bizzat hastane ortamında gözlemleme ve modern teknikleri uygulamalı öğrenme şansına kavuştular.[34]

Besim Ömer Paşa'nın kariyeri yalnızca akademi dünyası ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda sağlık bürokrasisinin zirvesine de uzanmıştır. 1898 (Rumi 1314) yılında Askeri Tıbbiye Mektebi bünyesinde kurulan[35] "*Umumî Sıhhiye Meclisi*" üyeliğine atandı. Bu kurum imparatorluğun sağlık politikalarına yön veren ve karantina ile salgın hastalıklarla mücadele kararlarının alındığı en üst kuruldu. Ayrıca sivil hekimlik hizmetlerini düzenleyen "*Tıbbî Mülkiye Meclisi*" üyeliklerine atanarak vatandaşın sağlık sorunlarına yönelik karar alma mekanizmasında yer aldı.[36] Uluslararası temsil görevlerini de sürdüren Besim Ömer Paşa, 1907 (Rumi 1323) yılında da Londra'da toplanan Beynelmilel Salibiahmer (Kızılhaç) Kongresi'nde hükümet temsilcisi olarak gönderildi.[37]

1908 Devrimi'nin ilk günlerinde Besim Ömer Paşa'nın evi İstibdat Rejimi'ne karşı oluşan hareketin merkez noktalarından biri haline geldi. Örneğin Servet-i Fünun'un yargılanması sürecinde arkadaşı Ahmed İhsan Tokgöz'e maddi ve manevi destek sağladı.[38] Bu nedenle, II. Meşrutiyet'in ilanının ardından gelen

30 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

31 Derviş, "Düşündüğüm Gibi: Profesör Besim Ömer Akalın'ın Ölümü", 3.

32 *Akşam*, 20 Mart 1940, 10.

33 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 1; Gürkan, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", 3.

34 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

35 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2.

36 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; Gürkan, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", 3; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

37 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2.

38 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.

yeniden yapılanma sürecinde, 1909 (Rumi 1325) yılında, idari yetkileri daha da genişletildi. Böylece hem adli tıp vazifesi gören Tıbbî Mülkiye Meclisi'nin[39] hem de ülkenin genel sağlık stratejilerini yöneten Umumî Sıhhat Meclisi'nin reisliğine getirilerek, fiilen imparatorluğun "*başhekimi*" konumuna yükseldi.[40] 1911 (Rumi 1327) yılında Washington'da toplanan Beynelmilel Salibiahmer Kongresi'ne hem hükümeti hem de Hilal-i Ahmer'i temsilen katıldı ve buradaki gözlemlerini ayrıntılı bir rapor halinde kitaplaştırarak literatüre kazandırdı.[41]

Besim Ömer Paşa'nın yöneticilik vasıfları, imparatorluğun en zorlu yılları olan savaş dönemlerinde büyük bir sınavdan geçmişti. 1912 (Rumi 1328) yılında patlak veren Balkan Savaşları'nın yarattığı devasa göç dalgaları ve kolera, tifüs gibi salgın hastalıklar karşısında Sıhhat Umum Müdürlüğü görevini üstlendi.[42] Aynı dönemde Hilal-i Ahmer Cemiyeti İkinci Reisliği'ne seçilerek cephe gerisinde sahra hastanelerinin kurulması ve yaralı nakli gibi hayati organizasyonları yönetti.[43] Bu önemli görevi Balkan Harbi, I. Dünya Savaşı[44] ve İstiklâl Harbi boyunca aralıksız sürdürdü.[45] Bu savaşların yarattığı insan gücü ihtiyacını ve kadınların her türlü toplumsal alana girmek zorunda kalışını bir toplumsal dönüşüm fırsatına çeviren Besim Ömer Paşa, 1913/1914 (Rumi 1329) yıllarında devrim niteliğinde bir adım attı: O güne kadar Müslüman Türk kadınlarına kapalı olan hemşirelik mesleğini Hilal-i Ahmer çatısı altında erişilebilir kıldı. Düzenlediği "*Gönüllü Hastabakıcılık Kursları*" ile kadının kamusal alanda varlık göstermesinin önünü açtı ve bu çabasını, hastabakıcılık üzerine kaleme aldığı bir eserle de taçlandırdı.[46] Savaş döneminde, yetiştirdiği ilk kadın hastabakıcıları tek tek kendisi getirerek yaralıların başına görevli olarak yerleştirirdi.[47]

I. Dünya Savaşı'nın henüz başladığı ve en zorlu koşullarının yaşandığı 1914 (Rumi 1330) yılında, Tıp Fakültesi Reisliğine (Dekanlığına) seçilerek[48] Osmanlı İmparatorluğu'nun tek tıp fakültesinin idari sorumluluğunu üstlenen Besim Ömer Paşa, eğitimin aksamadan sürmesi için büyük gayret gösterdi.[49] Savaş yorgunu toplumda artan tüberküloz vakalarına karşı ise 1915 (Rumi 1331) yılında sivil

39 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2.
40 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.
41 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.
42 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.
43 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11.
44 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.
45 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2; *Akşam*, 20 Mart 1940, 10.
46 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.
47 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.
48 Gürkan, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", 3; "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2.
49 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

bir inisiyatif olarak kurulan Veremle Mücadele-i Osmaniye Cemiyeti'nin ikinci reisliğini üstlenerek,[50] koruyucu hekimlik çalışmalarına öncülük etti.[51] Savaşın sonlarına doğru, 6 Temmuz 1918'de Stockholm'e giderek Türk esirlere yardım eden İsveç Kızılhaçı'na devlet adına resmi teşekkür ziyaretinde bulundu.[52]

Mütareke döneminin kaotik atmosferinde, 1919 (Rumi İkinciteşrin 1335) yılında ilk kez Darülfünun Emini (Rektör) seçildi. Ertesi sene, 1920 yılında Ahmed İhsan Tokgöz ve Akil Muhtar ile "*Uluslararası Salibiahmer Kongresi*" için Cenevre'ye gitti.[53] 1921 (Rumi 1337) yılında da ikinci kez Darülfünun Emini seçilen Besim Ömer Paşa,[54] işgal altındaki İstanbul'da üniversitenin akademik özerkliğini ve öğrencilerin güvenliğini korumaya çalıştı. Aynı sıralarda Beyazıt'ta çocukların sağlıklı beslenmesi ve çocuk ölüm oranını azaltmak için bir "*Süt Damlası*" kurumunu kurdurdu.[55] Bu çocuk bakım dispanserlerinin önemi, onun çabasıyla anlaşıldı ve dispanserler ülke sathında yayılmaya başladı.[56]

Yine Mütareke döneminde, 1922 yılında ikinci defa Darülfünun Eminliği görevini sürdürürken, Ankara Millî Hükûmeti'nin emriyle İstanbul'da Cemiyeti Akvam için kurulan "*Türk Müzaheret Heyeti*" adlı heyete dahil oldu. Arkadaşları Cemil Bilsel ve Ahmed İhsan Tokgöz'ün de bulunduğu bu heyet ile "*Beynelmilel Müzaheret Konferansı*" için Prag'a gitti.[57]

Cumhuriyet'in ilanından sonra da uluslararası diplomasideki rolünü sürdürerek 1924 yılında Cenevre'deki Uluslararası Kızılhaç Konferansı'nda Hilal-i Ahmer'i,[58] aynı yıl Viyana'daki Beynelmilel Etfal (Çocuk) Konferansı'nda ise Himaye-i Etfal Cemiyeti'ni temsil etti.[59] Viyana Konferansı izlenimlerini de bir raporla kayıt altına aldı.[60]

1927 yılında, hocalık yaşamında kırk yılını devirenler için düzenlenen jübileye katıldı. Burada büyük bir ilgi gördü ve mesleki itibarının toplumdaki karşılığına bizzat şahit oldu.[61]

50 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2.
51 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.
52 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.
53 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.
54 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.
55 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.
56 Derviş, "Düşündüğüm Gibi: Profesör Besim Ömer Akalın'ın Ölümü", 3.
57 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.
58 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2; *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.
59 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 2.
60 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5.
61 Yeni Sabah, 20 Mart 1940, s.3

1885'ten itibaren Askerî Tıbbiye ve Darülfünun Tıp Fakültesi bünyesinde yaklaşık yarım asır hocalık yapan Besim Ömer Paşa;[62] 1933 Üniversite Reformu ile Darülfünun'un lağvedilip İstanbul Üniversitesi'nin kurulması sürecinde akademik kadrodan emekliye ayrıldı.

Şevket Rado'nun aktardığına göre; yine arkadaşları Cemil Bilsel ve Ahmed İhsan Tokgöz ile 1936'da Kopenhag'da ve 1937'de Bratislava'da gerçekleştirilen müzaheret kongrelerine katıldılar. Yine 1937 senesinde Ahmed İhsan Tokgöz'ün Cenevre'de göz ameliyatı geçirdiği sırada ona refakat etti.[63]

14 Mart 1939'da İstanbul Üniversitesi'nde kutlanan Tıp Bayramı'nda yaptığı konuşmada, tıp emektarlarının her zaman fikren genç kalmaya çabalamaları gerektiğinden bahsetti ve hem meslektaşları hem de öğrencileri tarafından ilgiyle dinlendi.[64] Ağustos 1939'da nefes darlığı şikâyeti nedeniyle her yaz gittiği Fransa'da Mon Dor'da[65] tedavi gördükten sonra[66] yine Ahmed İhsan Tokgöz ile İsviçre'ye, Cenevre'deki Beynelmilel Muzaharet Kongresi'ne katılmak üzere gittiler. Fakat 1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'yı işgaliyle İkinci Dünya Harbi başlayınca, derhal ülkeye dönmenin yollarını aradılar.[67] Yakalayabildikleri bir trenle yola çıkarak, ancak 12 Eylül 1939'da İstanbul'a inebildiler.[68]

Besim Ömer Paşa, kariyerinin son döneminde, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin yasama organı olan TBMM'de V. ve VI. dönem Bilecik milletvekili olarak görev aldı.[69] 3 Nisan 1939'da TBMM'nin en yaşlı üyesi olması nedeniyle altıncı intihap devresinin ilk toplantısının açılışını o gerçekleştirdi.[70] Milletvekili seçildikten sonra meclis özlük dosyası için Tercüme-i Hal'inde el yazısı ile yazdığı özlük bilgilerinde; yabancı dil olarak Fransızca ve Rumca bildiğini,[71] Vilâde alanında ihtisas yaptığını, ilmi rütbesini "*Profesör*" olduğunu ve eserlerinin adedinin de "*birçok*" olduğunu beyan etti. "*Tercümei Halim*" diye başladığı ve şahsen daktilo ettiği bu beyanının sonunda gelir durumuna dair düştüğü notta Miralaylıktan emekli olduğu için aldığı 1776 kuruşluk maaş dışında, başka bir geliri bulunmadığını beyan etmiştir.[72] Bu beyan, ömrünü devlet hizmetine ve bilime adamış bir ismin mütevazı yaşamını gözler önüne sermektedir.

62 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2.
63 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.
64 *Cumhuriyet*, 15 Mart 1939, 7; *Akşam*, 15 Mart 1939, 6; *Haber (Akşam Postası)*, 15 Mart 1939, 2.
65 Bu bölge, Puy-de-Dôme departmanında, Auvergne-Rhône-Alpes bölgesinde yer alan ünlü bir termal merkezdir. "Thermes du Mont-Dore" adıyla bilinen kaplıcalarıyla tanınır.
66 Cumhuriyet, 13 Eylül 1939, 2.
67 Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5.
68 Cumhuriyet, 13 Eylül 1939, 2.
69 *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.
70 *Yeni Asır*, 20 Mart 1940, 3; *Akşam*, 20 Mart 1940, 10.
71 *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2.
72 "*Tercüme-i Hâl Varakası*", 3.

Besim Ömer Paşa'nın eserlerinin çoğu Türk nüfus siyaseti, kadın ve çocuk sağlığı ile hıfzısıhha konularını içeriyordu.[73] Bu konuda halkı bilinçlendirmek amacıyla yazmaktan ve anlatmaktan asla vazgeçmiyordu.[74] Bu yüzden "Sağlık İncili" olarak görülen eserlerini halkın kolayca anlayabileceği şekilde ve halkın diliyle yazmaya özen gösteriyordu.[75] Nüfusun artırılması ve çocukların yaşatılması sorununu millî bir ödev haline getirmek amacıyla verdiği konfreanslara ve yazdığı eserlere[76] rağmen halkın kayıtsızlığına üzülüyordu. Bu nedenle bu sorunun sadece kamuoyu oluşturmaya çalışmakla değil, özellikle sosyal ve idari politikalarla çözülebileceğini düşünüyordu.[77] O yüzden TBMM'de az söz almasına rağmen, söz aldığı zamanlarda toplumsal meselelere ve nüfus sorununa etkili bir şekilde dikkat çekmesiyle ilgi odağı oluyordu. Nüfus meselesini kendisi için özel bir mücadele alanı olarak kabul etmişti.[78]

Besim Ömer Paşa'nın Vefatı ve Defni

Besim Ömer Paşa, 14 Mart 1940'ta İstanbul Üniversitesi'ndeki Tıp Bayramı kutlama etkinliğine katıldı.[79] Özellikle öğrencileri, artık iyice yaşlanmış olduğu halde dinç görünen hocalarını hürmetle selamladılar ve gür sesiyle aktardığı tecrübelerinden faydalandılar.[80] Bu etkinlikten üç gün sonra, 17 Mart 1940 Pazar günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 18 Mart'taki 28. birleşimine katılabilmek amacıyla Ankara'ya gitmek için hazırlandı.[81] Kardeşi Agah Akalın ile vedalaştıktan sonra arkadaşı Hüseyin Cahit Yalçın ile beraber evden ayrıldılar.[82] Birlikte Ahmed İhsan Tokgöz ile görüşmek için Servet-i Fünun dergisine gittiler ve son eseri olan "*Türk Çocuğunu Nasıl Yaşatmalı*" adlı kitabıyla ilgili fikir alışverişinde bulundular.[83] Ahmed İhsan Tokgöz ile vedalaştıktan sonra tren garına gittiler ve bazı milletvekilleri ile trene binerek Ankara'ya doğru

73 Salâhaddin Güngör, "Büyük Tıp Kahramanı: Dr. Besim Ömer", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1940, 2; *Yeni Sabah*, 20 Mart 1940, 7.

74 Sabiha Zekeriya Sertel, "Kaybettiğimiz Büyük Adam: Besim Ömer", *Tan*, 21 Mart 1940, 5.

75 Peyami Safa, "Hadiseler Arasında: Besim Ömer Akalın", *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 3; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 3.

76 Safa, "Hadiseler Arasında: Besim Ömer Akalın", 3.

77 Sertel, "Kaybettiğimiz Büyük Adam: Besim Ömer", 5.

78 *Akşam*, 20 Mart 1940, s.1-10; Sertel, "Kaybettiğimiz Büyük Adam: Besim Ömer", 5.

79 *Akşam*, 20 Mart 1940, 10.

80 Esat Kemal Hekimoğlu, "Prf. General Besim Akalın: Ölümünden sonra", *Yeni Sabah*, 21 Mart 1940, 3; Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Yeni Sabah*, 21 Mart 1940, 7.

81 *Akşam*, 20 Mart 1940, 10. *Yeniyol*, 20 Mart 1940, 1; *Türk Sözü*, 20 Mart 1940, 1; *Son Telgraf*, 20 Mart 1940, 3.

82 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; *Yeni Sabah*, 20 Mart 1940, 7.

83 Coşkun, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", 11; Rado, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", 5; *Akşam*, 9 Kanunusani 1939, 4.

yola çıktılar. Yolculuk esnasında Besim Ömer Paşa dinç görünüyordu ve gayet hoşsohbet bir hali vardı.[84] 18 Mart sabahı Ankara'ya ulaştılar ve ulaşır ulaşmaz da yanındaki diğer milletvekilleri ile TBMM'ye geçtiler. Şemsettin Günaltay'ın başkanlığını yaptığı ve saat 15.00'te başlayan 28. Birleşim'e birlikte katıldılar. Fakat Manisa Vekili Refik İnce'nin, katılan birçok vekilin yolculuk dolayısıyla yorgun olduğunu hatırlatması üzerine oturum yarım saati bulmadan sona erdi.[85] Geceyi otelde geçiren Besim Ömer Bey ertesi gün, 19 Mart'ta, bu sefer kütüphanesinde çalışmak üzere erkenden TBMM'ye geldi ve burada biraz dostlarıyla fikir alışverişinde bulundu; biraz da kızkardeşi ile sohbet etti.[86] Sohbetin ardından kızkardeşinden ayrılarak Antalya Milletvekili Numan Aksoy ile Ankara Palas'a gitti.[87] Burada öğle yemeğini yediği sırada fenalaştı ve Numan Bey'in yardımıyla lokantanın salonuna geçti.[88] Numune Hastanesi'nden çağrılan başhekim Rüştü Çapçı'nın kısa sürede yetişerek müdahale etmesine rağmen Besim Ömer Paşa, saat 13.30'da yaşama veda etti.[89] Cenazesi 20 Mart günü saat 17.30'da kalkan trene eklenen bir vagona yerleştirilerek İstanbul'a gönderildi.[90] 21 Mart sabahı saat 07.45'te Haydarpaşa Garı'na ulaşan[91] trenden cezaneze arabasıyla alınan naaş Üsküdar-Kabataş vapur hattı ile Kabataş'a ve oradan kara yoluyla Sirkeci'ye nakledildi.[92] Saat 09.00 gibi evine götürülerek, son görevlerini yapmaları için ailesine teslim edildi. Saat 11.00'de cenazesi evinden kaldırılarak askeri tören ile Beyazıt Camii'ne nakledildi ve öğle namazını takiben cenaze namazı kılındı. Ardından önce İstanbul Üniversitesi'ne götürülerek öğrencileri ve meslektaşlarının katılımıyla bir tören düzenlendi ve sonrasında Merkezefendi Kabristanı'ndaki aile mezarlığına; birkaç sene önce kaybettiği kardeşi Kemal Ömer ile iki ay önce kaybettiği ağabeyi Azmi Ömer'in yanlarına defnedildi.[93]

84 Hakkı Süha Gezgin, "Görüp Düşündükçe: Gömülen bir asır", *Vakit*, 22 Mart 1940, 3; Ercüment Ektem Talu, "Sözün kısası: Besim Ömer Akalın", *Son Posta*, 23 Mart 1940, 2; *Akşam*, 20 Mart 1940, 10.

85 *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre VI, Cilt 1, Oturum 28, 18 Mart 1940, 6.

86 *Yeni Sabah*, 20 Mart 1940, 7; *Akşam*, 20 Mart 1940, 10; *Son Telgraf*, 20 Mart 1940, 3.

87 Diğer adlarıyla "Ankara Palas" ya da "Karpiç Lokantası". Bkz. *Yeni Sabah*, 20 Mart 1940, 7; *Akşam*, 20 Mart 1940, 10; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6; *Türk Sözü*, 20 Mart 1940, 1; *Yeniyol*, 20 Mart 1940, 1.

88 *Vakit*, 20 Mart 1940, 5; *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940, 6.

89 *Haber (Akşam Postası)*, 20 Mart 1940, 2; *Anadolu*, 20 Mart 1940, 1.

90 *İkdam (Sabah Postası)*, 21 Mart 1940, 3; *Son Posta*, 21 Mart 1940, 3.

91 *Akşam*, 21 Mart 1940, 3; *Son Telgraf*, 21 Mart 1940.

92 *İkdam (Sabah Postası)*, 22 Mart 1940, 4; *Yeni Sabah*, 22 Mart 1940, 3.

93 *Anadolu*, 22 Mart 1940, 3; *Haber (Akşam Postası)*, 21 Mart 1940, 4; *Son Dakika*, 21 Mart 1940, 3; *İkdam (Sabah Postası)*, 22 Mart 1940, 4; *Yeni Asır*, 22 Mart 1940, 3.

Besim Ömer Paşa'nın Eserleri[94]

Eser Adı		Tarih
Sıhhatnamayi izdivaç	Hintçeye, Ordu lisanına tercüme edilmiştir	1303
Sıhhatnamayi tenasül		1309
Sıhhatnamayi etfal		1303
Sıhhatnamayi aile		1304
Sıhhatnamayi nevzat (Beşik-Kundak-Emzik)		1312
Tabibi Etfal	Çocuk hastalıkları. Fransızcadan tercüme. Prof. Dr. Variot'un eseri	1314
Tenasül		1307
Unku inanet (Kısırlık ve İktidarsızlık)		1306
Zayıf ve vakitsiz doğan çocuklara takayyüt	Risalenin mukaddimesi Paris Tıp Fakültesinde seririyatı Viladiye Müderrisi Prof. Budin tarafından yazılmıştır	1304
İpnotizm-Manyetizm	Tenvim ve tenevvüme dair bazı tıbbî ve adlî ahkamı camidir	1307
Tütün	Fransa'da tütün aleyhinde olan cemiyet tarafından takdir olunmuştur	1304
Müskirat	İmtihan risalesinden (these) telhis edilmiştir	1305
Afyon ve Esrar Kahve ve Çay		
Deniz banyoları (su ile tedavi)		1308
Şişmanlık ve zayıflık		1303
Göz – Gözlerin hıfzıssıhhasi	Cep Kütüphanesinde	1302
Dişlerin hıfzıssıhhasi		1301
Su	Büyük kardeşi ile	1300
Kendini bil	Bedenin aza, echizesinden ve vezâifinden bahseder	1310

94 Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti'nin 1939 yılında düzenlenen "Türk Hekimleri Jübilesi" anısına basılan kitapçıkta Besim Ömer Akalın'ın eserleri, bu listedeki haliyle sıralanmıştır Bkz. *Türk Hekimleri Jübilesi*, Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti, Kader Basımevi, 1939, 13-16.

Mide-Midenin hıfzıssıhhası		1308
Çocuklara aş Çocuklar için yiyecek		1314
Hıfzıssıhhat	İdadî mektepleri için yazılmıştır. Üçüncü tab'ı	1330
Veba - Tâum		
Yalova kaplıcası		1317
Fransada Mont-Dore kaplıcası		1928
İrzahane (Darülacezedeki) Kreş denilen Puponier		1319
Doğururken ve doğurduktan sonra		1320
Küçük çocuklarda vefiyatın kesreti		1322
Seririyatı Viladiye	Paris Tıp Fakültesi Profesörlerinden Dr. Budin'in eseri. Fransızca'dan tercüme.	1313
Çocuk Sıhhatı	1- Veraset 2- Meme verme 3- Emzirme 4- Çocuklarda emrazın sirayeti 5- Saraca, Çiçek, Kızıl, Kızamık 6- Kemik hastalığı, Raşitizm	
Nevsali afiyet	Birinci sene	1315
Nevsali afiyet	İkinci sene	1316
Nevsali afiyet	Üçüncü sene	1320
Nevsali afiyet	Dördüncü sene	1322
Emrazı Nisa	Müellifi Prof. Lütaud. Mektebi Tıbbiyet tarafından tabedilmiştir.	1314
Ebelik	Tıb fakültesi talebeleri, ebeler için; 350 resim, 28 boyalı levha, 668 sayfa.	1928
1911'de 9'uncu Washington Beynelmilel Salibahmer Konferansı	Raport	1328
Hilaliahmere dair hanımlara konferanslarım		1330
1921'de Cenevre'de inikat eden Beynelmilel Salibahmer Konferansı'na dair		1337

Hastabakıcılık dersleri	Harp zamanında verilen dersler. Hilaliahmer tarafından tabedilmiştir, sayfa 440.	1331
Sıhhiyei askeriye ve umumiyede tayyarelerden edilecek istifade		1341
İlk İmdat ve muavenet		1918
Ebe hanımlara öğütlerim		1322
1924'te Viyana'da inikat eden Etfale Muavenet Beynelmilel ittihadı Konferansı		1924
Çocuklara dair sıhhî ve içtimaî teşkilat ve tesisat		1925
Harp zamanında hastabakıcının bir günlük vazifesi		1331
Verem tehlikesi	Veremle mücadele cemiyeti yayını	1919
	1- Nüfus Meselesi - Küçük çocuklarda vefiyat	1339
	2- Fen ve izdivaç	1340
Nüfus siyaseti	3- Gebelik ve gebelikte tedbirler	1340
	4- Çocuk büyütme Çince'ye tercüme edilmiştir	1341
Yüz yıl yaşamak		1927
Hastabakıcılığa dair	Valdeme ithaf	1337
	1- Hamil (sayfa 314)	1338
	2- Velâdet, avakıbı velâdet, Nevzat (sayfa 408)	1339
Fenni Velade - (5) cild	3- Ameliyatı Velâdiye. Tıp Fakültesi tarafından tab olunmuştur (sayfa 270)	1927
	4- Marazî Nifasiyet, gebelik patalojisi (sayfa 386)	1833
	5- Güç doğum (sayfa 262/1640)	1933
Anne olacaklara ve annelere	Resimler ve boyalı levhalar	1930
Nüfus siyaseti - Çocuk yetiştirme		1930
Kadın hastalıkları ve korunma		1931
Kısırlık		1931
Doğum tarihi		1932

Üzüm ve üzümle tedavi	Dördüncü tab'ı. Üçüncü tab'ı Bulgarca'ya çevrilmiştir.	1933
Gençliği koruma çok yaşama		1934
Türk çocuğu yaşamalıdır		1936
Türk çocuğu nasıl yaşamalıdır 1	Birinci cilt: Sağlam nesil, sağlam ırk, Öjenik	1939
Türk çocuğu nasıl yaşamalıdır 2	İkinci cilt: Püerikültür	1939

KAYNAKÇA

I. Eserler

Akalın, Besim Ömer, *Türk Çocuğunu Nasıl Yaşatmalı 1: Nüfus Siyasetinde Çocuk*, İstanbul: Ahmet İhsan Basımevi ltd., 1938.

"Tercüme-i Hâl Varakası", 22 Şubat 1935, Besim Ömer Akalın (Bilecik) Sicil Dosyası, TBMM Arşivi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre VI, Cilt 1, Oturum 28, 18 Mart 1940.

Türk Hekimleri Jübilesi, Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti, Kader Basımevi, 1939.

II. Gazeteler

Tan
Haber (Akşam Postası)
Cumhuriyet
Vakit
Akşam
Yeni Sabah
Yeni Asır
Türk Sözü
Yeniyol
Son Telgraf
Anadolu
İkdam (Sabah Postası)
Son Posta
Son Dakika

III. Gazete Makaleleri

Coşkun, Nusret Safa, "Büyük bir kayıb: Besim Ömer Akalın vefat etti", *Son Posta*, 20 Mart 1940.

Derviş, Suat, "Düşündüğüm Gibi: Profesör Besim Ömer Akalın'ın Ölümü", *Haber (Akşam Postası)*, 21 Mart 1940.

Gezgin, Hakkı Süha, "Görüp Düşündükçe: Gömülen bir asır", *Vakit*, 22 Mart 1940.
Güngör, Salâhaddin, "Büyük Tıp Kahramanı: Dr. Besim Ömer", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1940.
Gürkan, Kâzım İsmail, "Besim Ömer Akalın 1862-1940", *Yeni Sabah*, 20 Mart 1940.
Hekimoğlu, Esat Kemal, "Prf. General Besim Akalın: Ölümünden sonra", *Yeni Sabah*, 21 Mart 1940.
Rado, Şevket, "Profesör Besim Ömer'in 53 senelik dostu ağzından hayatı", *Akşam*, 21 Mart 1940.
Safa, Peyami, "Hadiseler Arasında: Besim Ömer Akalın", *Cumhuriyet*, 20 Mart 1940.
Sertel, Sabiha Zekeriya, "Kaybettiğimiz Büyük Adam: Besim Ömer", *Tan*, 21 Mart 1940.
Talu, Ercüment Ektem, "Sözün kısası: Besim Ömer Akalın", *Son Posta*, 23 Mart 1940.